

In memoriam Theo Gijswijt, 10 november 1927 - 27 mei 2015

Sandrine A. Ulenberg

TREFWOORDEN

Chalcidoidea, Naturalis, Palaearctic, parasitoids

Entomologische Berichten 76 (3): 99-102

Met Theo Gijswijts overlijden verliest de entomologie een topspecialist op het gebied van de bronswespen (Chalcidoidea) in de wereld. Theo verrijkte de collecties van Naturalis en het vroegere Zoölogisch Museum Amsterdam met circa 100.000 bronswespen behorende tot zo'n 1700 soorten, de meeste door hem zelf verzameld. Ze vormen, nu in Naturalis, één van de grootste gedetermineerde Palaearctische collecties bronswespen in de wereld. In Nederland verzamelde hij intensief én tijdens iedere zomer in het buitenland, van de Canarische Eilanden tot in Spanje, Frankrijk, Griekenland en Hongarije. Met de publicatie van de naamlijsten van de Nederlandse bronswespen ontsloot Theo de Chalcidoidea van onze fauna. Gijswijt voorzag vele entomologen van namen voor de bronswespen die onderdeel uitmaakten van hun onderzoek. Z'n kennis zal gemist worden.

Carrière

Van 1950 tot 1985 was Theo aangesteld bij wat toen Philips-Roxane was, het latere Philips-Duphar, Solvay-Duphar en nog later Solvay, in 's-Graveland. Hij bouwde daar grote kennis en ervaring op over de ontwikkeling en het kweken van schadelijke insecten en mijten. Voor het strakke routinematige screenings-schema van insecticiden was de kweek een cruciale zaak. Theo had die voortreffelijk georganiseerd. Naast het onderhouden van de kweek deed hij onderzoek naar werkingsmechanismen en effecten op organismen waarvoor de bestrijdingsmiddelen niet bedoeld zijn, zoals bijen, watervlooien en vissen. Voor dat onderzoek naar werkingsmechanismen deed hij veel histologisch werk. Theo schreef in de jaren 1970 artikelen over de effecten van enkele insecticiden op de synthese van het chitinepantser van insecten. In 1986 komt hij met een artikel waarvan hij coauteur is in *Pesticide Science* uit 1973 (Mulder & Gijswijt 1973) op nummer één van de lijst van meest geciteerde artikelen ter wereld. Het werd in de week van 26 mei 1986 'This Week's Citation Classic'. In *Current Contents* van die dag stond '...The SCI@ indicates that this paper has been cited in over 145 publications, making it the most-cited paper ever published in this journal...'. Deze publicatie was een van de eerste meldingen van twee nieuwe verbindingen die als bestrijdingsmiddel in ontwikkeling werden genomen.

Chalcidoidea

Vanaf z'n vroege jeugd geïnteresseerd in de natuur, begon hij als jong lid van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie met het determineren van planten. Gaandeweg raakte hij nieuwsgierig naar het samenspel van planten en insecten. Via Dirk Piet kwam hij voor advies bij de heer J.G. Betrem terecht. Betrem raadde hem aan aan Chalcidoidea te gaan werken. Het werd een levenslange passie. In 1950 waren de bronswespen in de collecties van Amsterdam en Leiden beperkt tot een paar honderd exemplaren behorende tot nog geen honderd soorten. Nu, 65 jaar later, zijn dat er circa 100.000 behorende tot

zo'n 1700 soorten, de meeste door Theo verzameld, allemaal door hem geprepareerd en gedetermineerd. Ze vormen, nu in Naturalis, geschonken door Theo, één van de grootste Palaearctische collecties bronswespen in de wereld. Het materiaal dat hij verzamelde kweekte hij zo nodig uit. In Nederland verzamelde hij intensief, zo ook tijdens iedere zomer in het buitenland. Van de Canarische Eilanden tot in Spanje, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, waar hij samen met z'n vrouw Jeanne en z'n kinderen naar toe reisde.

Met de publicatie van de 'Naamlijst van de Nederlandse bronswespen' in 2003, aangevuld in 2006 en 2011 (figuur 2), ontsloot Theo de Chalcidoidea van de Nederlandse fauna. In totaal werden daarmee 1133 Chalcidoidea-soorten voor Nederland bekend, waarvan 652 nieuw voor ons land. Een magistraal werk, het haalde de Nederlandse pers. Hij bagatelliseerde het belang van die publicaties, hij was daar te bescheiden over. Terecht trots was hij op de revisie van 155 Europese *Torymus*-soorten. Hij schreef het artikel, aangemoedigd en geholpen door Kees van Achterberg, aan de hand van aantekeningen die de Chalcidoidea-specialist Marcus de Vere Graham na z'n dood had achtergelaten. Hij had Graham beloofd de revisie te publiceren en dat deed hij.

Theo werkte jarenlang hecht samen met de grootste Chalcidoidea-specialisten in de wereld, waaronder Dick Askew, Christer Hansson, Zdeněk Bouček en de al genoemde Marcus de Vere Graham. Met de twee laatsten ontstond tussen de families een hechte vriendschap. Askew, Hansson, Bouček, Graham; ze profiteerden van Theo's kennis en van zijn verzamelde materiaal dat de basis vormde voor de beschrijving van vele nieuwe soorten. Theo zorgde er ook voor dat Bouček en Graham, die zich naar elkaar opstelden alsof ze elkaars vijanden waren, met elkaar gingen samenwerken. Theo was de *trait-d'union* tussen die beide mannen, hij was wars van concurrentie, hij haatte ego-gedrag. Ook daarvan hebben Bouček en Graham geprofiteerd.

Voor talloze andere onderzoekers determineerde Theo de bronswespen, zodat zij namen hadden voor de dieren die ze

1. (a) Theo Gijswijt tijdens een KNNV-kamp, juli 1978. Fotograaf onbekend. (b) Theo Gijswijt, Marcus Graham en Zdeněk Bouček (van links naar rechts) in Frankrijk, 27 august 1988. Foto: Jeanne Gijswijt
1. (a) Theo Gijswijt during an excursion of the KNNV, July 1978.
(b) Theo Gijswijt, Marcus Graham and Zdeněk Bouček (from left to right) in France, August 27 1988.

onderzochten. Hieronder bevonden zich ook tientallen onderzoekers in de land- en tuinbouw. Zonder de namen was hun onderzoek nutteloos geweest en had het niet kunnen worden gepubliceerd. De etholoog Hans van den Assem was één van de mensen waarvoor Theo veel determineerde. Hans van den Assem, Theo en Jeanne werden vrienden. Hans kwam vaak in Ankeveen bij de Gijswijt-familie thuis en in Frankrijk waar Theo en Jeanne in de zomer verbleven.

NEV en de natuurhistorische musea

Door z'n internationale werk bouwde Theo een mooie bibliotheek op van literatuur over Chalcidoidea. Enkele boeken kocht hij zodat de bibliotheek van de Nederlandse Entomologische Vereniging (NEV) die niet hoefde aan te schaffen. Hij schonk z'n boeken aan de NEV, evenals de enorme collectie overdrukken van artikelen over bronswespen. Hij was lid van de Vereniging vanaf 1950.

In 1995 kreeg Theo tijdens de viering van het 150-jarig bestaan van de NEV de Uyttenboogaart-Eliassen prijs als waardering voor de bijdragen die hij leverde aan de ontwikkeling van de Entomologie. Op 1 september 2009 overhandigde Hans Roskam hem het eerste exemplaar van diens revisie van Docters van Leeuwen Gallenboek. Roskam droeg het boek op aan wat hij zijn belangrijkste leermeesters in de entomologie beschouwt, Theo Gijswijt en Wim Nijveldt.

Als blijk van waardering is bovendien een aantal soorten naar Theo vernoemd: de bronswesp *Tetrastichus theoi* Graham, 1991, en de schildwesp *Phanerotoma gijswijti* Van Achterberg, 1990 en *Gildoria gijswijti* Van Achterberg, 2003.

Bij het Zoölogisch Museum Amsterdam was hij honorair medewerker en een zeer graag geziene gast. Het was altijd fijn als hij weer terug was van een van z'n lange reizen. Hij stelde de collectie Chalcidoidea in Amsterdam op. Schonk jaar in jaar uit aanvullingen op de collectie. Dat deed hij ook in Leiden. Hij was gastmedewerker van het RMNH en later van Naturalis. Toen – zo'n tien jaar geleden – zijn bezoekersspas, waarschijnlijk door een vergissing van de organisatie, niet meer functioneerde en hij zich bij de portier moest legitimeren en hij met z'n pasje geen toegang meer kreeg tot de collectie, ging hij *linea recta* terug naar huis en is niet meer in de collectie van Naturalis komen werken.

Tot slot

Theo was een buitengewoon aimabel mens, goed onderlegd in de Amsterdamse humor, een meestertverteller. Voor ieder die met hem te maken had was een ontmoeting een feest.

Theo zal door vele entomologen worden gemist. Tot circa twee jaar geleden werkte hij intensief aan z'n beesten. Z'n laatste aantekeningen zijn in de collectie te vinden, bij ieder problematisch dier aantekeningen over kenmerken. Die aantekeningen zullen de basis vormen voor verdere determinatie.

Dankwoord

Arnold Grosscurt wordt bedankt voor de informatie over Theo's werk bij Philips-Duphar, Kees van Achterberg voor het doorgeven van de soorten die naar Theo zijn vernoemd.

NAAMLIJST VAN DE NEDERLANDSE BRONSWESPEN (HYMENOPTERA: CHALCIDOIDEA)

Theo Gijswijt

Bronswespen zijn kleine sluipwespen, waaronder de kleinste Nederlandse insecten, met een lengte van slechts een halve millimeter tot enkele millimeters. Het is geen wonder dat zulke onopvallende dieren nog overvloeiende onderzoek zijn. In het veld vliegen bronswespen onder andere op door hun gekleurde antennes. De meeste leven als parasieten op of in allerlei insecten, sommige zijn planteters, vaak als galwespen. Er zijn ook enkele soorten van economisch belang als biologische bestrijders. In totaal staan nu 1083 soorten in de lijst, waarvan er maar liefst 620 de nieuw voor Nederland worden vermeld. De Nederlandse fauna wordt hiermee in een klap met 30% rijkere gemaakt. De kleinsten soorten dat deze kleine diertjes erg mooi en bizar van vorm kunnen zijn.

INLEIDING

De superfamilie Chalcidoidea vormt een onderdeel van de insecterende Hymenoptera (vliesvleugeligen). Deze orde werd vaak verdeeld in drie onderorden: Symphyla (halm- en bladwespen), Aculeata (insecten, bijen, wespen) en Parasitica (galwespen en sluipwespen), maar in de modernere systematiek worden Parasitica en Aculeata samen genomen als Apocrita (vliesvleugeligen met wespachtig). De Parasitica of sluipwespen worden onderscheiden in drie grote superfamilies: Ichneumonidae, Proctotrupidae en Chalcidoidea, met daaraan een aantal kleine superfamilies. De drie grootste superfamilies bevatten een groot aantal soorten: wereldwijd zijn er al bijna 100.000 beschreven, terwijl waarschijnlijk de meerderheid nog nooit gezien is. De Chalcidoidea worden in het Nederlands bronswespen genoemd, omdat veel soorten een metaalachtige structuurkleur hebben. Echter bij de meeste soorten is een dergelijke kleur niet te zien en een vrij groot aantal is gewoon zwart. Niet alle Chalcidoidea leven op of in andere insecten als parasieten (parasitoïden): een aantal soorten is grolwing. Bovendien blijken er steeds meer galwespensoorten te zijn die beginnen met het consumeren van de oorspronkelijke besemmer om, als die op is, verder te leven van het gewasdeel. Sommige soorten blijken geluid te produceren bij de hals (Van den Assem & Patten 1980).

Bronswespen zijn als biologische bestrijders ook economisch van belang. De volgende soorten worden in Nederland te koop aangeboden: *Eucastix formosa* (roze wine vlieg), *Apanteles albidinervis* (roze blaadvlieg) en *Trichogramma brassicae* (roze rupsje).

GESCHIEDENIS VAN HET ONDERZOEK

Aan Chalcidoidea is in Europa, vooral in Engeland, Duitsland en Oostenrijk, nogal wat onderzoek gedaan. In Engeland kun je zelfs van een laatste sporen sinds 1790 is er onderzoek gedaan door één of meer onderzoekers aan geweest: van J. Curtis, F. Walker, J.O. Westwood en A.H. Haliday in de negentiende eeuw tot onder andere M.W.R. de Vries Graham en R.L. Advocaat in de vorige en deze eeuw. In Duitsland waren het A. Forester, G.L. Mayr en F. Ruschka, die tussen 1810 en 1910 veel publiceerden. Noord deze laatste hebben goede samenwerkingen gemaakt. In Nederland zijn soorten zijn in de vorige lijst op grond van verkeerde determinatie ten onrechte vermeld: *Cepidoloma alipes*, *C. subellipticum*, *Tichomalus confusus* en *T. rugosus*. *Apanteles polygus* is per ongeluk tweemaal genoemd. Verder moeten enkele soorten gewijzigd worden en is het voorkomen van enkele al eerder met een vauwkeurige gemiddelde soorten hier bevestigd. Samen worden vallen er dus vijf namen af en

komen er 96 bij, waarvan 15 echt nieuw voor de fauna zijn. Er zijn nu dus 1166 soorten bronswespen in Nederland waargenomen.

NAAMLIJST

De naamlijst is op dezelfde wijze opgesteld als Gijswijt (2003). Er zijn voor de duidelijkheid enkele nieuwe symbolen ingevoerd, zie onder. Voor de twee sterk gewijzigde genera geven we alle soorten, ook diegene die al in de vorige lijst werden genoemd. Onder de gemeenschappelijke afgeleidingswijze is aangegeven het soort en genus en verwijzing naar het paginasummer in Gijswijt (2003).

Afkeuringen van nog niet eerder genoemde veranderingen en correcties op de lijst:

8V. B. Virgilia Lefebvre
96. D.C. Geijsels
97. E.G.M. Dijkstra
98. F. Kromer
99. H.J. de Fluiter
100. W.R.B. Heermans
101. J. van der Vecht
102. L. Bommers
0V. O. Vries
9V. E. van Bussel
8V. R. de Vos
8U. S.A. Ulenberg

GIJSWIJT - NAAMLIJST VAN DE NEDERLANDSE BRONSWESPEN

AANVULLINGEN EN VERBETERINGEN OP DE NAAMLIJST VAN DE NEDERLANDSE BRONSWESPEN (HYMENOPTERA: CHALCIDOIDEA)

Theo Gijswijt

In 2003 werd een nieuwe naamlijst van bronswespen in Nederland gepubliceerd. Daarbij werden op een totaal van 1083, 620 soorten nieuw voor Nederland genoemd. Hier worden nog eens 15 soorten nieuw voor de fauna genoemd, en 13 soorten nieuw voor de lijst die al eerder gepubliceerd waren. Vier soorten moeten echter vervallen en één soort was twee keer vermeld. Het totaal van deze superfamilie in Nederland is nu 1166 soorten.

INLEIDING

Deze jaar na het verschijnen van de naamlijst van Nederlandse Chalcidoidea (Gijswijt 2003), is er alweer een aantal aanvullingen en wijzigingen op deze lijst. Er zijn twee monografische van Encyrtidae verschoten, waarvoor Nederlands materiaal is gebruikt het genus *Megastylus* Mercet (Gaenzi & Noyes 2000) (een soorten nieuw voor de lijst) en *Cepidoloma* Ratzburg (Gaenzi & Noyes 2005) (15 soorten nieuw voor de lijst).

In deze aanvulling worden 15 soorten nieuw voor Nederland genoemd, 14 daarvan in de collectie Gijswijt, nl. *Adryschekovius ruscus*, *Enallagma maris*, *Ophidius leviventris*, *O. nitens*, *Apanteles arenarius*, *A. fenestratus*, *Eurytoma rufipes*, *Coleoborus viridis*, *Eucastix parvulus*, *Gastrancistrus rugosus*, *Nesiphetes erythroneura*, *Pteromalus albivittatus*, *Pteromalus sinuatus* en *Torymus panisalis*; één soort is de collectie van het Nationaal Natuurhistorisch Museum te Leiden: *Mesochorus areolaris* (gedeterminerd door C. van Achterberg).

De volgende vijf soorten zijn in de vorige lijst op grond van verkeerde determinatie ten onrechte vermeld: *Cepidoloma alipes*, *C. subellipticum*, *Tichomalus confusus* en *T. rugosus*. *Apanteles polygus* is per ongeluk tweemaal genoemd. Verder moeten enkele soorten gewijzigd worden en is het voorkomen van enkele al eerder met een vauwkeurige gemiddelde soorten hier bevestigd. Samen worden vallen er dus vijf namen af en

komen er 96 bij, waarvan 15 echt nieuw voor de fauna zijn. Er zijn nu dus 1166 soorten bronswespen in Nederland waargenomen.

NAAMLIJST

De naamlijst is op dezelfde wijze opgesteld als Gijswijt (2003). Er zijn voor de duidelijkheid enkele nieuwe symbolen ingevoerd, zie onder. Voor de twee sterk gewijzigde genera geven we alle soorten, ook diegene die al in de vorige lijst werden genoemd. Onder de gemeenschappelijke afgeleidingswijze is aangegeven het soort en genus en verwijzing naar het paginasummer in Gijswijt (2003).

Afkeuringen van nog niet eerder genoemde veranderingen en correcties op de lijst:

8V. B. Virgilia Lefebvre
96. D.C. Geijsels
97. E.G.M. Dijkstra
98. F. Kromer
99. H.J. de Fluiter
100. W.R.B. Heermans
101. J. van der Vecht
102. L. Bommers
0V. O. Vries
9V. E. van Bussel
8V. R. de Vos
8U. S.A. Ulenberg

GIJSWIJT - AANVULLINGEN OP DE NAAMLIJST VAN DE NEDERLANDSE BRONSWESPEN

TWEDE AANVULLING OP DE NAAMLIJST VAN DE NEDERLANDSE BRONSWESPEN (HYMENOPTERA: CHALCIDOIDEA)

Theo Gijswijt

Bronswespen zijn minuscule, fraai gekleurde parasitaire wespen. Het was lange tijd een slecht bekende groep in Nederland, zodat in 2003 de naamlijst werd gepubliceerd, met maar liefst 620 nieuwe soorten voor de fauna. Een aanvulling in 2006 leverde nog vijftien nieuwe soorten op, en diverse correcties. In deze nieuwe bijdrage worden weer zeventien nieuwe bronswespen vermeld, waarmee het totaal op 1166 komt. Een bijzondere vermelding verdient *Endophagus hookeri*. Dit is een parasiet die door het rupsgebied is uit teken. De soort is bekend uit vele Europese landen, maar dit is de eerste vermelding uit Nederland.

INLEIDING

De aanvullingen in deze bijdrage zijn grondelijk afhankelijk van Kees Alden uit Assen. Hij verzamelde honderden bronswespen, op diverse plaatsen in het land. Daarnaast zijn er nog enkele meldingen uit andere bronnen. Kees Alden, Ellen Tjisse Klaren (RVO) en Mariëtte Braks (RVO) worden bedankt voor hun bijdragen.

ENCYRTIDAE

Encyrtidae
Endophagus (Howard, 1907)
hookeri (Howard, 1908)
Nieuwsoort, uit teken verzameld op 7.02.2016, wepen opplanten tussen oktober 2010 en januari 2011, st. J. van Noyes (naam). Dit exemplaar uit teken (*Endo ricinus*) in *Incubator* met rups (teken afkomstig van schape).

NAAMLIJST

Afkeuringen
8V. B. van Assen
0V. C. Jullis
9V. Ellen Tjisse Klaren
8V. Kees Alden
8U. Theo Gijswijt

Galvanite symbolen:
* soort hier nieuw voor Nederland genoemd
† soort nieuw voor de lijst (Gijswijt 2003), maar al eerder in de literatuur genoemd
‡ naamwijziging of combinatie met onder (sub)genus

Endophagus hookeri, Nieuwsoort, Ecto Oecus Vries.
Endophagus hookeri, Nieuwsoort, Ecto Oecus Vries.

GIJSWIJT - TWEEDE AANVULLING OP DE NAAMLIJST VAN DE NEDERLANDSE BRONSWESPEN

2. De drie publicaties van Theo Gijswijt in Nederlandse Faunistische Mededelingen die de huidige naamlijst van Chalcidoidea in Nederland vormen.
2. The three publications by Theo Gijswijt in Nederlandse Faunistische Mededelingen forming the current catalogue of Dutch Chalcidoidea.

Publicatielijst

De Vries C & Gijswijt MJ 1968. A method for testing new insecticides under glasshouse conditions against the cabbage root fly. Mededelingen van de Rijksfaculteit Landbouwwetenschappen te Gent 33: 927-935.

Freidberg A & Gijswijt MJ 1983. A list and preliminary observations on natural enemies of the leafminer *Liriomyza trifolii* in Israel. Israel Journal of Entomology 17: 115-116.

Gijswijt MJ & Graham MWR de V 1986. The genus *Spilomalus* Graham, 1956 (Hymenoptera: Chalcidoidea, Pteromalidae). Entomologische Berichten 46: 124-127.

Gijswijt MJ 1962. Nederlandse Chalcididen. Entomologische Berichten 22: 250-252.

Gijswijt MJ 1964. Dutch Chalcids. Entomologische Berichten 24: 30-34.

Gijswijt MJ 1965. Dutch Chalcids. Entomologische Berichten 25: 86-92.

Gijswijt MJ 1969. Dutch Chalcids VII. Entomologische Berichten 29: 193-199.

Gijswijt MJ 1971. Het helmkruid, de torretjes en de kleine groenachtige vliegjes. Natura 68 (1/2): 11.

Gijswijt MJ 1972. Dutch Chalcids VIII. Entomologische Berichten 32: 56-58.

Gijswijt MJ 1974. Faunistic and biological records of some palaeartic Chalcidoidea. Entomologische Berichten 34: 89-93.

Gijswijt MJ 1974. Table de détermination provisoire des Chalcidoidea vivants dans les vergers de pommiers. In: Les organismes auxiliaires en verger de pommiers (OILB/SROP ed): 191-199. (eveneens verschenen in Duitse vertaling in 1976).

Gijswijt MJ 1976. Notes on biology and distribution of the genus *Omphale* Haliday, 1833, with descriptions of two new species

(Insecta, Hymenoptera, Eulophidae). Bulletin Zoologisch Museum, Universiteit van Amsterdam 5(10): 77-84.

Gijswijt MJ 1982. Insekten, kleine groepen, de Wespen – Eurytomidae. In: Gallenboek, derde druk (Docters van Leeuwen WM): 96. KNNV Uitgeverij.

Gijswijt MJ 1984. *Pteromalus ellisorum*, a new species from the Canary Islands (Hymenoptera: Chalcidoidea, Pteromalidae). Entomologische Berichten 44: 62-64.

Gijswijt MJ 1986. This week's citation classic. Current Contents 21 (May 26): 20.

Gijswijt MJ 1990. Two new species of Chalcidoidea from Spain, associated with Spanish juniper (Hymenoptera). Entomologische Berichten 50: 42-45.

Gijswijt MJ 1990. Chalcidoidea from the Canary Islands (Hymenoptera). Viraea, La Laguna 18: 103-112.

Gijswijt MJ 1993. Species of *Eupelmus* (Hymenoptera: Chalcidoidea) on Spanish juniper. Entomologische Berichten 53: 10-12.

Gijswijt MJ 1994. Chalcidoidea (Hymenoptera) in flower heads of *Artemisia absinthium* (Asteraceae). Entomologische Berichten 54: 109-112.

Gijswijt MJ 1999. Four new species of *Pteromalus* Swederus (Hymenoptera: Chalcidoidea) and redeterminations of three other species. Zoologische Mededelingen, Leiden 72(7): 165-175.

Gijswijt MJ 2000. A new species of *Torymus* Dalman, 1820 (Hymenoptera: Torymidae), with additions and corrections to the revision of the European species. Zoologische Mededelingen, Leiden 74(13): 215-218.

Gijswijt MJ 2002. Bronswespen. In: Verborgenschatten van Minerva (Nespoli T ed): 31. Tentoonstellingscatalogus Zoologisch Museum, Universiteit van Amsterdam.

Gijswijt MJ 2003. Naamlijst van de Nederlandse bronswespen (Hymenoptera: Chalcidoidea). Nederlands Faunistische Mededelingen 18: 17-79.

Gijswijt MJ 2006. Aanvullingen en verbeteringen op de naamlijst van de Nederlandse bronswespen (Hymenoptera: Chalcidoidea). Nederlandse Faunistische Mededelingen 25: 19-23.

Gijswijt MJ 2011. Tweede aanvulling op de naamlijst van de Nederlandse Bronswespen (Hymenoptera: Chalcidoidea). Nederlandse Faunistische Mededelingen 35: 33-35.

Gijswijt MJ, Deul DH & De Jong BJ 1979. Inhibition of chitin synthesis by benzoylphenylurea insecticides. III. Similarity in action in *Pieris brassicae* (L.) with Polyoxin D. Pesticide Biochemistry and Physiology 12: 87-94.

Graham MWR de V & Gijswijt MJ 1991. A new species of *Pteromalus* (Hymenoptera: Chalcidoidea) from France, associated with *Solidago virgaurea*. Entomologische Berichten 51: 153-155.

Graham MWR de V & Gijswijt MJ 1998. Revision of the European species of *Torymus* Dalman (s. lat.) (Hymenoptera: Torymidae). Zoologische Verhandlungen, Leiden 317: 1-202.

Mulder R & Gijswijt MJ 1973. The laboratory evaluation of two promising new insecticides which interfere with cuticle deposition. Pesticide Science 4: 737-745.

Van den Assem J & Gijswijt MJ 1989. The taxonomic position of *Pachyneurini* (Chalcidoidea, Pteromalidae) as judged by characteristics of courtship behaviour. Tijdschrift voor Entomologie 132: 149-154.

Van den Assem J, Gijswijt MJ & Nübel BK 1980. Observations on courtship - and mating strategies in a few species of parasitic

wasps. Netherlands Journal of Zoology 30: 208-227.
Van den Assem J, Gijswijt MJ & Nübel BK 1982. Characteristics of courtship and mating behavior used as classificatory criteria in

Eulophidae-Tetrastichinae, with special reference to the genus *Tetrastichus* s.l. Tijdschrift voor Entomologie 125: 205-220.
Van Harten A & Gijswijt MJ 1993. Chalcidoidea (Hymenoptera) of the Cape Verde Islands.

Courier Forschungsinstitut Senckenberg 159: 395-401.

Geaccepteerd: 11 februari 2016

Summary

In memoriam Theo Gijswijt, 10 November 1927 - 27 May 2015

With the death of Theo Gijswijt on May 27, 2015 the Entomological community lost a prominent specialist in the taxonomy of Chalcidoidea. Gijswijt enriched the collections of Naturalis Biodiversity Center and the former Zoological Museum Amsterdam (now in Naturalis) with 100.000 identified specimens belonging to about 1700 species mainly collected by him, from the Canary Islands to Spain, France, Greece, Hungary and, of course, the Netherlands. With his catalogue of the Chalcidoidea of the Netherlands he opened up this hitherto unknown fauna. Gijswijt provided many entomologists with names for the chalcids they collected and which were part of their research. His knowledge will be missed.

Sandrine A. Ulenberg
Naturalis Biodiversity Center
Postbus 9517
2300 RA Leiden
sandrine.ulenberg@naturalis.nl